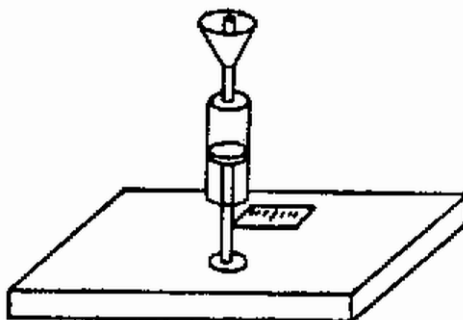

Ha egy csövön folyadékot folytatunk át, a cső két vége közti nyomáskülönbség (Δp) és a t idő alatt átáramlott térfogat (V) között a következő összefüggés (Hagen—Poiseuille törvény) áll fenn:

$$(1) \quad \frac{V}{t} = \frac{\pi r^4}{8l\eta} \Delta p,$$

ahol r a cső sugara, l a hossza, η a folyadék viszkozitási együtthatója.

Ezen összefüggés alapján méri a viszkozitást a gyári Ostwald viszkoziméter. Ilyen berendezés nem állt rendelkezésemre, így a készüléket orvosi fecskendőből, fürdőszobamérlegből és papírtölcsérből az ábrán látható módon állítottam össze. A fecskendőből kifolyó zsírt a papírtölcsér gyűjtötte össze, a zsírra ható nyomóerőt a fürdőszobamérleg mutatta. Ha az (1) összefüggést víz és zsír esetén is felírjuk, majd a két összefüggést átrendezzük, a következő összefüggést kapjuk:

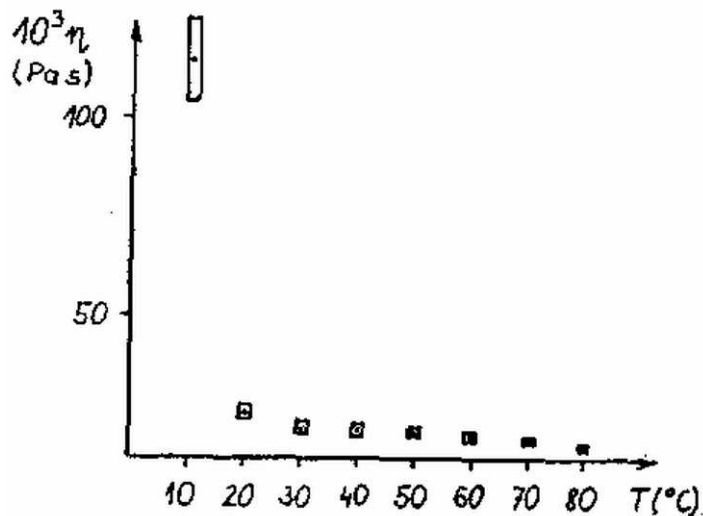
$$(2) \quad \eta_{zs} = \frac{F_{zs} \cdot t_{zs}}{F_v \cdot t_v} \eta_v,$$

ahol η_{zs} , η_v a zsír, illetve a víz viszkozitási együtthatója, F_{zs} , F_v a zsírra, illetve a vízre ható erő, t_{zs} , t_v pedig a zsír, illetve a víz átáramlási ideje. A víz viszkozitási együtthatója $1,009 \cdot 10^{-3} \text{ Pa s}$.

A mérési eredményeket a táblázat első három sora tartalmazza. A negyedik sorban a (2) összefüggés alapján számolt viszkozitási együttható található.

	víz	zsír							
T ($^{\circ}\text{C}$)		10	20	30	40	50	60	70	80
t (s)	17,5	121	44,2	29,5	26,5	36,2	18,6	23,4	26,5
F	5	100	30	30	30	20	30	20	10
$10^3 \eta$ (Pa s)	1,009	140	15	10	9,2	8,3	6,4	5,4	3,1

Minden mérésnél 10 cm^3 zsír átnyomásának idejét mértem stopperórával. A zsírt elektromos főzőlapon felmelegítettem, majd hűlés közben mérve a hőmérsékletét, a megfelelő hőmérsékletű zsírt tettem a viszkoziméterbe. 10°C -ra a szabadban hűtöttem le a zsírt, mivel a kinti levegő hőmérséklete 10°C alatt volt. A hőmérsékletmérés hibája így 3°C . Az időmérés hibája emellett elhanyagolható. Az erőmérés hibája 10%. A mérés hibahatárai a grafikonon is láthatók.

A görbéből azonnal kitűnik, hogy a zsír viszkozitása a hőmérséklettől erősen függ. A 10°C és a 20°C közötti nagy ugrás kézenfekvő, mivel a mérésnél használt zsír körülbelül 15°C -on szilárdult meg.

Kánnár János (Nagykanizsa, Landler J. Gimn., II. o. t.)